

Jak vzkřísit chuť k učení

Praktické tipy a rady zkušených odborníků, jak motivovat děti během výuky na dálku

PETRA SMÍTALOVÁ

Za pár dní to bude rok, co byly kvůli epidemii koronaviru v Česku poprvé uzavřeny školy a rozběhla se distanční výuka. Právě české děti zůstaly doma z celé Evropy nejdéle a na jejich chuť k učení se ona dlouhá doba v izolaci začíná podepisovat. Jsou často otrávené, unavené z věčně svítícího monitoru, chybí jim kamarádi i drobné rituály běžného školního dne.

Výzkum, který proběhl loni v prosinci v rámci projektu Život během pandemie za podpory organizace Učitel naživo a MŠMT, se dotazoval čtyř stovek rodičů žáků ZŠ a SŠ na jejich názor ohledně online vzdělávání během epidemie. Většina respondentů uvedla, že jejich děti jsou v distanční výuce méně motivované než v té běžné. A s každým měsícem doma se jejich vnitřní motivace k učení ztrácí víc a víc. Proto jsme se rozhodli oslovit psychoterapeuta Jana Vávru a zkušenou pedagožku Andreu Tláškalovou, aby pro Akademii Lidových novin sestavili několik konkrétních tipů, co mohou děti, rodiče i učitelé udělat pro to, aby se během nekonečných hodin strávených u počítače chuť učit se úplně nerozplynula.

10 tipů na udržení motivace k učení podle Jana Vávry

(působí jako psychoterapeut a lektor zabývající se mj. vzděláváním rodičů a učitelů, je absolventem oboru andragogika na FFUK)

1. Udržujte nastavení, že i online škola je škola a společenský kontakt. Přestože s vypnutou kamerou možná nemusí vadit, že dítě vstalo pět minut před začátkem hodiny a má na sobě pyžamo, zkuste doma nerezignovat na atmosféru, že školní den je školní den. Je tedy dobré vstát včas a vykonat běžné ranní rituály, jako je snídaně, příprava svačiny, čištění zubů, česání, oblékání atd., zkrátka udržovat řád dne.

2. Pracujte s místem výuky. Když se dítě učí uprostřed svého pokoje plného hraček, může ho to rozptylovat. Někdy pomůže, pracuje-li na určitém vyčleněném „pracovním“ místě, které má doma vytvořené. To by mělo být s učením jednoznačně spojené a mělo by se nacházet stranou od rozptylujících podnětů. I samotný počítač, na němž probíhá výuka, nebo mobil po ruce mohou být příliš velkými pokušením – zvlášť pro děti, které hůř odolávají rozptýlení. Pro ně je lepší, když budou pracovat na zařízení, kde si díky omezující aplikaci nemohou po dobu výuky pustit nic jiného. Mobil pak může zůstat ve vedlejším pokoji a je používán jen o přestávkách nebo v situaci, kdy je nutný k výuce.

3. Dbejte na to, aby děti výuku dobře slyšely a nerušily je jiné zvukové signály. Britský psycholog Paddy Ross ve svém výzkumu z poslední doby zjistil, že děti více reagují na neverbální tón hlasu než na vizuální podněty, u dospělých je to naopak. Pro online výuku z toho vyvozuje, že je důležité dbát na kvalitu audio přenosu a zaujetí skrze hlas. Doporučují se také sluchátka, která izolují od ostatních zvukových podnětů.

4. Nabízejte pomoc místo restrikce. Pokud zjistíte, že děti neplní úkoly nebo se nepřipojují, lépe je dát jim najevo, že víte, jak je to pro ně náročné, než jim vyčítat lenost a podobně. Pomozte jim najít způsob, jak se lépe soustředit, odolávat jiným způsobům zábavy. Zkuste zjistit, proč se výu-

Lék na demotivaci dětí? Dát jim najevo pochopení, komunikovat s nimi i s učiteli, nezapomínat na odpočinek a zábavu, radí odborníci.

FOTO SHUTTERSTOCK

ce vyhýbají; komunikujte s nimi průběžně o tom, co dělaly, nechte si to i ukázat, zajímejte se o to, jak dostávají zadané úkoly a jestli je plní. Pokud se ve výuce ztrácí, hledejte formu, jak jim s tím pomoci, mluvíte o tom s učiteli, asistenty atd. Jestliže to časově nezvládáte, zkuste najít někoho, kdo by to mohl dělat.

5. Kontrola formou zájmu. Tam, kde je povinnost, je dobré, když je i přehled a nějaký způsob kontroly. Vytvořte si zvyk, že si během dne či týdne společně prodáte, co se ve škole dělalo, jak to dětem šlo, co je baví, co naopak nebaví, nebo jim nejde. Důležité je zajímat se, ale neptat se: „Už máš všechno hotové?“ Mnohem lepší bude: „Co jste dneska měli za předměty? Zajímalo by mě, co tam děláte. Mohl bych se třeba podívat, co po vás chtějí?“

6. Předcházejte sociální izolaci. Z praxe i v mém okolí pozorují, že častěji se vyhoření a rezignace na učení dostavuje, pokud se člověk začíná cítit osamělý, bez kontaktu, je sám doma a v izolaci se ztrácí. Musíte-li hodně pracovat, zkuste hledat babičky, tetičky, spřátelené rodiny, kde se vaše dítě bude moci učit pravidelně ve dvou s dalším dítětem a kde bude přítomen někdo z dospělých.

7. Nezapomínejte na volno. Pokuste se dělat přestávky, které proběhnou bez počítače a mobilu. Snažte se strukturovat den tak, aby měl v sobě řád i zajímavé body, na které se lze těšit. Buďte dětem spojencem i v možnostech trávení volného času. Proberte, co jim chybí, jaké aktivity můžete dělat společně, jak nahradit koníčky, chybějící kamarády. Hledejte možnosti, sdílejte s nimi jejich pocity, snažte se společně vyrazit do přírody či dělat něco zajímavého.

8. Pomozte jim zorganizovat si věci. Poradte dětem, hlavně těm mladším, kam si mohou ukládat zápisky, jak si co vytisknout, vytvořit desky apod.

9. Učte děti větrat. Zejména v zimě se může stávat, že děti

sedí v malém pokojíku u počítače a celý den si samy nevyvětrají. Zvýšená koncentrace CO₂, který se může v takovém případě hromadit, způsobuje bolesti hlavy, snížené soustředění a pozornost.

10. Co nejvíce posilujte vzájemný kontakt. Poslední, ale možná nejdůležitější bod se týká udržení pozitivního kontaktu a vztahu s dětmi. Nebavte se spolu jen o povinnostech, ale zajímejte se o to, co můžete dělat společně. Pokud se stanete drábem, který jen hlídá či kritizuje a upozorňuje na to, co dítěti nejde, budete se jeden druhému vzdalovat, a to

Udržujte s dětmi pozitivní kontakt a vztah. Nebavte se jen o povinnostech, ale zajímejte se o to, co můžete dělat společně.

”

může být v současné nejisté době velmi stresující pro všechny strany. Dbejte na to, abyste našli příjemná témata k rozhovoru, dokázali se zaměřit na silné stránky, zahráli si s nimi třeba jejich oblíbenou počítačovou hru nebo si o ní povídali, četli nahlas knížky, vyprávěli vtipy, stavěli z lega, skládali puzzle, hráli hry. Současné nové možnosti scanování mozku ukazují, že děti a rodiče mají schopnost se na mozkové úrovni velmi naladit a zrcadlit. Vědci se to podařilo změřit u společného stavění puzzle nebo během příjímých rozhovorů. Při činnostech, které nás vzájemně naladí, se pak dozvíme více o prožívání a těžkostech našich dětí.

10 tipů na udržení motivace k učení podle Andrey Tláškalové

(učitelka ZŠ J. V. Sládka Zbiroh, působí jako výchovná poradkyně

a speciální pedagog, autorka didaktických materiálů, v roce 2017 získala 2. místo v učitelské soutěži GTP ČR)

1. Nezapomínejte na těšení. Je důležité vytrvat v pozitivním nastavení a dodávat dětem při výuce energii. Budou-li se na hodinu alespoň trochu těšit, učení jim půjde lépe.

2. Promyšlené téma. Látku je třeba dobře si rozvrhnout. Už v září jsem předpokládala, že může distanční výuka nastat, proto jsem se snažila zvládnout ve třídě náročnější učivo. V prosinci jsme např. ve škole společně probrali dělení dvojciferným číslem a přidavná jména, nyní můžeme různé procvičovat. S desetinnými čísly počkám na výuku ve třídě.

3. Přiměřený počet dětí a čas. Učím 26 páťáků, které jsem rozdělila na matematiku a český jazyk na dvě skupiny. Vyšlo nám to na 14 děvčát a 12 kluků. V tomhle věku ještě holčičky preferují ve skupinách kamarádky, aby si před výukou mohly i popovídat. Je dobré dát dětem čas na kamarádkou konverzaci, povzbudí je to.

4. Společně v místnostech. Při ekopřírodovědě se učíme dohromady celá třída, ale využívám dělení dětí do místností, kde jsou skupinky smíšené. Je důležité, že o sobě všichni víme a pracujeme společně.

5. Aplikace pro zábavu i učení. Osvědčilo se mi využívat v rozumné míře různé aplikace (ale opatrně, abychom děti nezahltili a zároveň si „nevystříleli“ zásoby). Moji žáci zatím rádi hrají Quizizz nebo Learningapps... Při plánování dne vždy jednu herní aktivitu připravím. Když hrajeme například v češtině hru společně v hodině, píšou děti nějaké zadání do sešitu samostatně, a když při matematice počítáme, tedy píšeme společně, děti zase samostatně procvičují v nějaké herní aplikaci. Další den předměty prohodím.

6. Únikové hry. Už od čtvrtého

ročníku máme třídní téma Bradavice a žáci se rozlosovali do kolejí. Body získávají za všechno možné: od her, přes pomoc spolužákovi až po úklid. V rámci tématu Bradavice dostávají různé náměty na dobrovolné úkoly a velice oblíbené jsou i únikové hry. Při nich se snaží nacházet různé indicie, rozluštit hádanky, kvízy či zodpovědět otázky – naučí se nové věci a ještě si odnesou společný zážitek.

7. Vyvolávání. Pocit, že nemluvíme do prázdna a že se vzájemně posloucháme, je důležitý pro mě i pro děti, a proto se je snažím i na dálku vyvolávat. V počtu 12 až 14 žáků se mi daří nechat mluvit alespoň chvíli každého žáka v každé hodině.

8. Vyslechnout názor. Žáky jsem nechala, aby mi k distanční výuce napsali zpětnou vazbu, která se stala součástí dopisu k vysvědčení (také rodiče k němu připojili své hodnocení online vyučování). Děti jsou ale otevřené i při hodinách samotných, okamžitě mi dávají vědět, co je nebaví nebo v čem nevidí smysl. A na mně potom je, abychom si to společně vysvětlili – někdy i opakovaně.

9. Pochopení. Můžeme si myslet, že jsou žáci celý den doma, vlastně nemají co na práci, a měli by se více učit, ale nejsme v jejich kůži, nevíme, co a proč jim dělá problém. Proto bychom neměli bagatelizovat nic z toho, s čím se potýkají, a měli bychom se snažit to společně s nimi řešit.

10. Spolupracovat s rodiči. Stalo se mi, že i když jsem dětem opakovaně říkala, že je potřeba učivo procvičit také samostatně, jedno z nich mi odesílalo prázdné cvičení, případně ho neposlalo vůbec – a to i po upozornění, že asi budu muset o pomoc požádat rodiče. V té chvíli jsem se na rodiče obrátila. Ale nešlo o stížnost, byla to prosba o pomoc jejich dítěti! Je důležité, abychom byli společně na jedné lodi: žáci, učitelé i rodiče.